

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.с.н. Кръстина Петкова,

секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации”,

Институт за изследване на обществата и знанието, БАН

за дисертационния труд на доц. д-р Светла Колева

„Социологията в Централна и Източна Европа, 1945-1989 г.

Към рефлексивна история на дисциплината“,

представен за придобиване на научната степен „доктор на науките”

Дисертационният труд е в обем от 340 страници и се състои от увод, три части, заключение, две приложения и библиография. Част първа е посветена на сравнително изследване на социологията в Централна и Източна Европа в периода 1945-1989 г. Част втора очертава институционалните цикли на нейното развитие в посочения период. Част трета анализира дисциплинарното конструиране на социологията.

Това, което прави най-силно впечатление, е, че този труд има мисия. Това не е стандартна дисертационна разработка. Текстът е написан със страст, едновременно с човешка съпричастност и научна дистанцираност от основния изследователски проблем, а именно: какъв научен опит се придобива, какво знание се произвежда не просто в отминало, а в отречено от историята общество. Доц. Колева търси отговора на този въпрос, прилагайки оригинален подход. На основата на богат емпиричен материал тя съпоставя развитието на социологията в обосновано избрани страни от Централна и Източна Европа, но не с количествени параметри, а като съпреживяна историческа съдба. И да се върнем към основния въпрос: Успява ли социологията, като част от тоталитарното общество, да защити научната си идентичност? Отговорът на този въпрос едва ли може да бъде еднозначен, най-малкото защото той се съдържа в

научните биографии на много от нас, които сме съвременници на това време. Убеждението на автора е, че това е било възможно чрез изграждането на зони на относителна автономност в институционален и познавателен план. В дисертацията се привеждат съществени доказателства в подкрепа на тази теза. Същевременно обаче някои от цитираните признания на интервюираните учени, а и собствения ми опит ме карат да бъда по-скептична.

Приносите на дисертационния труд са формулирани ясно и точно. Съществен принос е въвеждането на нов подход при провеждането на сравнителни изследвания. Това, което авторът предлага, е не съвместно изследване на няколко национални социологии, а сравнителна история на начина на практикуване на социологията в различни социални контексти, чийто общ знаменател е комунистическият социален ред. Резултатът от прилагането на този оригинален подход ми дава основание да твърдя, че в него има потенциал да бъде успешно прилаган и при други сравнителни изследвания.

Принос представлява и разработеният аналитичен модел за изучаване на социологията в Централна и Източна Европа по време на комунистическия режим. Както авторът отбелязва, познавателното и социалното конструиране на източноевропейската социология се разглежда през призмата на взаимодействията и взаимовлиянията между три форми на рационализация на обществото – политическия проект на комунистическото общество, идеологията на комунизма и научния проект на дисциплината.

Смятам също така, че съществен принос на дисертационния труд е въвеждането и използването на понятията институционални цикли и модалности на производство на социологическо знание. Дисертацията ясно показва, че тяхното прилагане е много ползотворно. Институционалните цикли са описани като относително идентични модуси на научно и социално присъствие на социологията при специфични констелации от отношения между научни и извъннаучни актьори в хронологически различни периоди. По този начин се идентифицират зоните на организациона автономия на социологията, тяхната роля за познавателното ѝ развитие. Чрез понятието модалности на производство на социологическо знание се отграничават няколко познавателни тенденции на развитието на социологията в комунистическите общества.

Искам да подчертая, че израстването на доц. Колева като успешен изследовател проличава и в осъзнаването на ограниченията, които се съдържат във възприетия подход, както и в прекрасния изказ на изложението.

Ще споделя и някои мои наблюдения, които могат да бъдат основа за размисъл и дискусия.

От направения анализ се очертава тенденция да се предпостави, че институционалната (в смисъл организационна) експанзия на дисциплината е съпроводена от парадигмалното ѝ развитие, което в условията на комунистическото общество и идеология едва ли би могло да се осъществи.

Има какво още да се желае и по отношение на използването на богатия емпиричен материал. Интервютата с учените са цитирани някак произволно, без да е ясно как е направен анализът на съдържанието. Същото важи и за публикациите. В приложението е представена матрица, с която да се анализира тяхното съдържание. Не става обаче ясно как е прилагана тя. Също така – колко на брой са публикациите? Какви и колко учебни програми са анализирани и как?

В заключение: Въз основа на безспорните постижения и приноси в дисертационния труд на доц. д-р Светла Колева „Социологията в Централна и Източна Европа, 1945-1989 г. Към рефлексивна история на дисциплината“ убедено препоръчвам на членовете на уважаемото жури да гласуват единодушно за присъждането на доц. Колева на научната степен „доктор на науките.“

29.01.2017 г.

София

.....

Проф. д.с.н. Кръстина Петкова